

KONGRES MSP 2016

Związek Przedsiębiorców i Pracodawców
www.zpp.net.pl

WARSZAWA, CZERWIEC 2016

RAPORT

WARUNKI PROWADZENIA FIRM W POLSCE

Związek Przedsiębiorców i Pracodawców
www.zpp.net.pl

WARSZAWA, CZERWIEC 2016

SPIS TREŚCI

Synteza	4
Rekomendacje	5
1. Wprowadzenie – sytuacja gospodarcza Polski w 2015 roku	6
1.1. Podstawowe wskaźniki makroekonomiczne	6
1.2. Zatrudnienie	7
1.3. Kondycja przedsiębiorstw	7
1.4. Handel zagraniczny	8
2. Kluczowe uwarunkowania prowadzenia działalności gospodarczej w 2015 roku	9
2.1. System podatkowy	9
2.2. Sądownictwo	13
2.3. Biurokracja i procedury	15
2.4. Legislacja	17
3. Polska w rankingach instytucji międzynarodowych – porównanie z wybranymi państwami europejskimi	18
3.1. Raport „Paying taxes”	18
3.2. Raport „Doing business”	18
3.3. Raport „Global competitiveness”	19
3.4. Raport „Index of economic freedom”	19
4. Podsumowanie	20

SYNTEZA

Niniejszy raport podzielony jest na trzy zasadnicze części.

Pierwsza obejmuje zestawienie podstawowych danych dotyczących polskiej gospodarki w roku 2015. Rozdział ten ma zobrazować faktyczne otoczenie ekonomiczne, w którym funkcjonowały polskie przedsiębiorstwa w tym okresie. Okazuje się, że polska gospodarka w 2015 roku miała się całkiem nieźle, co miało bezpośrednie przełożenie na wyższy niż zakładany wzrost PKB, lepszą niż w poprzednich latach kondycję finansową polskich przedsiębiorstw i niższe niż w 2014 roku bezrobocie rejestrowane pod koniec roku.

Na łamach drugiego rozdziału omówione zostaną kluczowe uwarunkowania działalności przedsiębiorstw w Polsce. W syntetyczny sposób wykazane zostanie, że polskie prawo podatkowe zmienia się zdecydowanie zbyt często i jest zbyt skomplikowane, a rozstrzygnięcie spraw gospodarczych trwało w roku 2015 – mimo przeprowadzanych przecież procesów informatyzacyjnych – najdłużej od kilku lat.

W trzecim rozdziale przedstawione zostaną tabelarycznie zestawienia pozycji Polski w poszczególnych rankingach, obrazujących poziom wolności gospodarczej, przyjazność systemu podatkowego i łatwość prowadzenia biznesu, z wynikami innych, wybranych państw europejskich.

Na samym końcu pracy znajduje się krótkie podsumowanie, w ramach którego sformułowano dwa zasadnicze wnioski wynikające z treści raportu.

REKOMENDACJE

- **Należy uprościć prawo gospodarcze**, zbliżając je możliwie blisko do kształtu tzw. ustawy Wilczka z roku 1988.
- **Należy zdecydowanie uprościć prawo podatkowe i poprawić jego jakość** – przepisy powinny być zrozumiałe dla przeciętnego obywatela i nowelizowane na tyle rzadko, by był on w stanie zapoznać się ze wszystkimi zmianami, bez konieczności poświęcania wielu godzin na lekturę nowych wersji ustaw.
- **Trzeba obniżyć pozapłacowe koszty pracy**, ponieważ obciążenie obywateli składkami na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne jest w tej chwili jednym z najwyższych w OECD – a polskiego społeczeństwa nie stać na oddawanie 50 proc. pensji brutto państwu.

1. WPROWADZENIE – SYTUACJA GOSPODARCZA POLSKI W 2015 ROKU

1.1. PODSTAWOWE WSKAŹNIKI MAKROEKONOMICZNE

Rok 2015 był dla polskiej gospodarki rokiem przyzwoitym. PKB wzrósł realnie o 3,6 proc. w stosunku do 2014 roku (wobec wzrostu o 3,3 proc. w roku 2014)¹. Najdynamiczniej rozwijał się przemysł – w 2015 roku wartość dodana brutto w tym sektorze wzrosła, w porównaniu z 2014 rokiem, o 5,4 proc.². Relatywnie najgorsza sytuacja była w transporcie i gospodarce magazynowej, ponieważ w 2015 procentowa wartość dodana brutto w obrębie tej branży zwiększyła się zaledwie o 0,7 proc., podczas gdy w 2014 roku wskaźnik ten był wyższy o 5,9 proc.³. Zarówno w budownictwie, jak i w handlu i naprawach, odnotowano zauważalny wzrost wartości dodanej brutto (odpowiednio o 4,4 proc. oraz o 3,1 proc.)⁴. Popyt krajowy wzrósł w 2015 roku o 3,4 proc., natomiast stopa inwestycji w gospodarce narodowej wyniosła 20,2 proc.⁵. Według opublikowanego w 2015 roku raportu Organizacji Narodów Zjednoczonych do spraw Handlu i Rozwoju Polska, pod względem wartości inwestycji, zajmuje piąte miejsce w Europie i jest w tym zakresie liderem regionu, wyprzedzając m.in. Czechy i Węgry⁶.

Jak się zatem okazuje wzrostu PKB nie zahamowała średnioroczna deflacja, która wyniosła w 2015 roku 0,9 proc.⁷. Warto zaznaczyć, że to pierwszy przypadek spadku cen od 1971 roku, jednak wówczas deflacja wyniosła zaledwie 0,1 proc.⁸. Za ujemną inflację odpowiadał w 2015 roku spadek cen towarów o 1,8 proc., któremu towarzyszył wzrost cen usług o 1,4 proc.⁹.

Jeśli chodzi o finanse publiczne, wg szacunkowych danych o wykonaniu budżetu państwa w 2015 roku, w okresie od stycznia do listopada 2015 roku do budżetu państwa wpłynęło 263,7 miliarda złotych dochodów ogółem (wobec ponad 297 miliardów złotych przewidzianych w budżecie), z czego niewiele ponad 237 miliardów stanowiły dochody podatkowe (w budżecie przewidziano 269 miliardów)¹⁰. W okresie, który obejmują dostępne dane z budżetu wydano niemal 300 miliardów złotych (planowano ponad 343 miliardy), co w sumie daje 36 miliardów złotych deficytu budżetowego, wobec zakładanych 46 miliardów¹¹. Zadłużenie sektora finansów publicznych przed konsolidacją (dług EDP) na koniec września 2015 roku wyniosło 958,8 miliarda złotych, co oznacza wzrost o 6,7 proc. w stosunku do danych z końca roku 2014¹².

¹ <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rachunki-narodowe/roczne-rachunki-narodowe/produkt-krajowy-brutto-w-2015-r-szacunek-wstepny,2,5.html>

² *Ibidem.*

³ *Ibidem.*

⁴ *Ibidem.*

⁵ *Ibidem.*

⁶ <http://www.polskieradio.pl/42/273/Artykul/1467066,Bezposrednie-inwestycje-zagraniczne-Polska-w-swiatowej-czolowce>

⁷ <http://wyborcza.biz/biznes/1,147752,19482020,deflacja-odpuszcza-ale-powoli-w-calym-2015-r-0-9-proc.html>

⁸ *Ibidem.*

⁹ *Ibidem.*

¹⁰ http://www.mf.gov.pl/documents/764034/3258357/20151215_szacunek_XI_2015.pdf

¹¹ *Ibidem.*

¹² http://www.finance.mf.gov.pl/documents/766655/1170490/zsfp_2015_09.pdf

Przeciętne nominalne wynagrodzenie brutto w roku 2015 wyniosło w sektorze przedsiębiorstw 4 067 złotych (dane z pierwszych trzech kwartałów), co stanowi wzrost o 3,6 proc. wobec analogicznego okresu w roku 2014¹³. Najbardziej, bo aż o 5,7 proc., wzrosły wynagrodzenia w sektorze działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej. Z kolei najmniej zauważalny wzrost nominalnych wynagrodzeń brutto objął przedsiębiorstwa działające w branży górniczo-wydobywniczej – 0,7 proc.¹⁴.

1.2. ZATRUDNIENIE

Na koniec grudnia 2015 roku, zarejestrowanych bezrobotnych było ok. 1 563 300 osób, co daje stopę bezrobocia rejestrowanego wynoszącą 9,8 proc.¹⁵. Dla porównania w grudniu 2014 roku stopa bezrobocia rejestrowanego wyniosła 11,4 proc. (1 825 200 zarejestrowanych osób bezrobotnych)¹⁶. Zauważalnie wzrosła też liczba ofert pracy – w grudniu 2015 roku było ich ponad 51 tysięcy, podczas gdy w grudniu 2014 roku doliczono się zaledwie 39,7 tysiąca ofert pracy¹⁷.

Na koniec trzeciego kwartału roku 2015, liczba wolnych miejsc pracy w podmiotach zatrudniających przynajmniej jedną osobę, wyniosła ponad 73 tysiące, co stanowi wzrost o niemal 22 proc. w stosunku do analogicznego okresu w roku poprzednim¹⁸. W małych i średnich podmiotach najwięcej wakatów dotyczyło stanowisk robotników przemysłowych i rzemieślników oraz operatorów i monterów maszyn i urządzeń¹⁹. W dużych podmiotach poszukiwano najczęściej specjalistów²⁰.

1.3. KONDYCJA PRZEDSIĘBIORSTW

W trzecim kwartale 2015 roku nadwyżka operacyjna brutto przedsiębiorstw niefinansowych wyniosła 95,5 miliarda złotych, a oszczędności brutto 64,4 miliarda złotych²¹. Oba te wyniki stanowią najlepsze rezultaty za podany okres od kilku lat. W 2014 roku nadwyżka operacyjna brutto przedsiębiorstw niefinansowych w trzecim kwartale wyniosła 89 miliardów złotych, a jeszcze rok wcześniej było to 76,8 miliarda złotych²². Oszczędności brutto przedsiębiorstw niefinansowych wyniosły w trzecim kwartale 2014 roku 58,9 miliarda złotych, a rok wcześniej było to 54 miliardy złotych²³. W trzecim kwartale 2015 roku brak problemów z płynnością zadeklarowało prawie 78 proc. przedsiębiorstw, co stanowi

¹³ http://www.me.gov.pl/files/upload/8436/3q2015_pol_druk.pdf

¹⁴ *Ibidem.*

¹⁵ <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/bezrobocie-rejestrowane/miesieczna-informacja-o-bezrobociu-rejestrowanym-w-polsce-w-grudniu-2015-r-,1,47.html>

¹⁶ *Ibidem.*

¹⁷ *Ibidem.*

¹⁸ <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/popyt-na-prace/popyt-na-prace-w-iii-kwartale-2015-roku,2,19.html>

¹⁹ *Ibidem.*

²⁰ *Ibidem.*

²¹ <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rachunki-narodowe/kwartalne-rachunki-narodowe/niefinansowe-rachunki-kwartalne-wedlug-sektorow-instytucjonalnych-w-latach-2010-2015-ceny-biezace-wedlug-esa-2010,2,15.html>

²² *Ibidem.*

²³ *Ibidem.*

najlepszy wynik od dekady²⁴. Dane za podany okres wskazują ponadto na istotny, bo aż o 8,6 proc., spadek liczby upadłości w całym sektorze przedsiębiorstw, w porównaniu z analogicznym okresem roku poprzedniego²⁵. W analizowanym przedziale czasowym, aż 95 proc. przedsiębiorstw deklaroowało brak problemów z obsługą zadłużenia kredytowego²⁶.

1.4. HANDEL ZAGRANICZNY

Struktura handlu zagranicznego w 2015 roku była dla Polski wyraźnie korzystniejsza niż w roku poprzednim. W ciągu pierwszych trzech kwartałów roku 2015 Polska wyeksportowała towary o wartości 547 miliardów złotych, a zaimportowała towary o wartości 538 miliardów złotych²⁷. Oznacza to, że w analizowanym okresie polska gospodarka cechowała się dodatnim bilansem handlowym z zagranicą, ponieważ różnica między wartością eksportu a wartością importu wyniosła około 9 miliardów złotych na korzyść eksportu. W analogicznym okresie roku 2014 wartość polskiego eksportu wyniosła 512 miliardów złotych, a importu 519 miliardów – wówczas bilans handlowy Polski był ujemny (nadwyżka importu nad eksportem wyniosła ok. 7 miliardów złotych)²⁸. Standardowo już naszym głównym partnerem handlowym były Niemcy – wartość polskiego eksportu do Niemiec stanowiła w ciągu pierwszych trzech kwartałów 2015 roku 27,1 proc. eksportu ogółem, a wartość polskiego importu z Niemiec stanowiła w tym okresie 22,6 proc. importu ogółem²⁹.

²⁴ <http://www.nbp.pl/systemfinansowy/rsf022016.pdf>

²⁵ *Ibidem.*

²⁶ *Ibidem.*

²⁷ <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ceny-handel/handel/handel-zagraniczny-i-ix-2015-r-,5,7.html>

²⁸ *Ibidem.*

²⁹ *Ibidem.*

2. KLUCZOWE UWARUNKOWANIA PROWADZENIA DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ W 2015 ROKU

2.1. SYSTEM PODATKOWY

W życiu pewne są tylko dwie rzeczy: śmierć i podatki. Organizacja społeczności narodowych w duże podmioty polityczne i gospodarcze, które nazywamy państwami, nieodzownie musi się wiązać z ustaleniem pewnych norm regulujących zasady finansowania tych podmiotów i ich instytucji. Najistotniejszym źródłem tegoż finansowania są oczywiście daniny publicznie, a ściślej rzecz biorąc – publicznoprawne, nieodpłatne, przymusowe oraz bezzwrotne świadczenia pieniężne na rzecz Skarbu Państwa, województwa, powiatu lub gminy, wynikające z ustawy podatkowej, czyli podatki w rozumieniu art. 6 Ordynacji podatkowej³⁰. Niewątpliwie zarówno wysokość obciążeń podatkowych, jak i stopień skomplikowania systemu podatkowego (rozumianego jako ogół ustaw podatkowych obowiązujących na terenie państwa), stanowi istotny czynnik wpływający nie tylko na decyzję o ewentualnym założeniu własnej działalności gospodarczej w Polsce, ale również i na komfort oraz powodzenie w prowadzeniu przedsiębiorstwa. W rezultacie zatem, od systemu podatkowego w dużej mierze zależy zamożność obywateli danego państwa, a ostatecznie jego sytuacja gospodarcza. Zatem budowa prostego, przejrzystego, przyjaznego i możliwie nieobciążającego systemu podatkowego powinna być absolutnym priorytetem każdego rządu. Niestety w Polsce prawo podatkowe od lat jest wielką gospodarczą bolączką.

Pierwszym podstawowym problemem, z którego wynika mierna jakość polskiego systemu podatkowego, jest żenująco niska pewność prawa, wynikająca z nader częstych jego zmian. Według raportu przedstawiającego wyniki badania przeprowadzonego wśród uczestników VI Kongresu Podatków i Rachunkowości KPMG (m.in. dyrektorów finansowych i głównych księgowych)³¹ stabilność przepisów podatkowych jest oceniana bardzo nisko, a dodatkowo z roku na rok coraz gorzej. Spośród respondentów badania przeprowadzonego na początku 2016 roku, aż 76 proc. ocenia stabilność przepisów podatkowych bardzo słabo i słabo, czego rezultatem jest średnia ocena 1,9 w pięciostopniowej skali (0,2 punktu gorzej niż przed rokiem). Ocena ta, jak się wydaje, znajduje swoje potwierdzenie w faktach.

Jak wynika z Internetowego Systemu Aktów Prawnych najważniejsze polskie regulacje podatkowe były w Polsce zmieniane w następujący sposób:

³⁰ <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19971370926>

³¹ <http://www.kpmg.com/PL/pl/IssuesAndInsights/ArticlesPublications/Documents/2016/02/raport-KPMG-polski-system-podatkowy-2016.pdf>

USTAWA	LICZBA ZMIAN W 2015 ROKU
ORDYNACJA PODATKOWA	11
USTAWA O PODATKU DOCHODOWYM OD OSÓB FIZYCZNYCH	27
USTAWA O PODATKU DOCHODOWYM OD OSÓB PRAWNYCH	14
USTAWA O PODATKU AKCYZOWYM	7
USTAWA O PODATKU OD TOWARÓW I USŁUG	6
OGÓŁEM	65

Okazuje się zatem, że absolutnie podstawowe ustawy podatkowe zmieniają się w Polsce średnio co tydzień, czyli co tydzień polski przedsiębiorca funkcjonuje w innym otoczeniu podatkowym. To już wydaje się być wręcz niezwykle, ale do tego należałoby jeszcze doliczyć liczbę zmian dokonywanych w pozostałych ustawach podatkowych – i tak na przykład ustawa o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników została zmieniona w 2015 roku siedem razy, ustawa o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne sześć razy, ustawa o podatku od czynności cywilnoprawnych trzy razy, a nawet nieobowiązująca jeszcze ustawa o administracji podatkowej, ogłoszona 31 sierpnia, zdążyła zostać dwa razy zmieniona. Widać zatem wyraźnie, że brak stabilności prawa podatkowego może stanowić poważny problem, w istotny sposób wpływający na warunki prowadzenia przedsiębiorstwa w Polsce.

Na powyższym jednak nie koniec. Osobnym kłopotem jest poziom skomplikowania polskiego prawa podatkowego. Według raportu Global Competitiveness 2015 - 2016 przygotowanego przez Światowe Forum Ekonomiczne³² - stanowi on najbardziej problematyczny czynnik dla prowadzenia biznesu w Polsce. Żeby uświadomić sobie skalę skomplikowania naszego systemu podatkowego należy przytoczyć kilka liczb. Pięć ustaw, przywołanych powyżej jako kluczowe dla polskiego systemu podatkowego, zajmuje 1 267 stron tekstu. Przy optymistycznym założeniu, że średnie tempo czytania to 200 słów na minutę³³, a 250 słów mieści się na stronie, lektura tych przepisów zajęłaby ponad 26 godzin czytania bez przerwy. A warto pamiętać, że to tylko fragment całości, ponieważ do tego doliczyć należałoby orzecznictwo sądów czy interpretacje wydawane przez organy podatkowe (interpretacji indywidualnych wydano w 2015 roku 37,7 tysiąca³⁴). Uzupełniając obraz należy nadmienić, że w 2015 roku obowiązywało 237 aktów wykonawczych do Ordynacji podatkowej, a ustaw uznawanych za podatkowe jest łącznie 19 (plus rozporządzenie ws. zasad prowadzenia rachunkowości)³⁵. Poziom skomplikowania polskiego systemu podatkowego ma swoje

³² <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2015-2016/>

³³ <http://www.edu.bialystok.pl/artykuly,15.php>

³⁴ http://www.finance.mf.gov.pl/c/document_library/get_file?uuid=bce93568-ecaf-43f5-92df-1c87178b259d&groupId=766655

³⁵ <http://www.lex.pl/ustawy-podatkowe>

odzwierciedlenie w corocznym raporcie Paying Taxes przygotowywanym przez PwC oraz Bank Światowy³⁶. Polski system podatkowy został w edycji na rok 2016 oceniony jako 58 na świecie, za systemami takich państw jak Azerbejdżan, Zambia, Kazachstan, Gwatemala czy Vanuatu. Ta lokata stanowi i tak wyraźny awans, ponieważ w edycji na rok 2015 zajęliśmy 87 miejsce, a w 2011 roku byliśmy 127 na świecie³⁷. Według analityków PwC, w Polsce potrzeba 271 godzin rocznie, by wypełnić wszystkie obowiązki podatkowe. Mniej czasu zajmuje to chociażby w Kenii (202 godziny), Kambodży (173 godziny), czy Rwandzie (109 godzin). Średnia dla Unii Europejskiej i Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu wynosi 173 godziny. Zaznaczyć należy jednakże, że zgodnie z treścią raportu, Polska jest 20-tym państwem z najmniejszą liczbą wymaganych płatności związanych z podatkami. Podczas gdy na obszarze Unii Europejskiej i Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu średnia wymagana liczba płatności wynosi ponad 11, w Polsce wystarczy ich 7. Jest to interesujące, ponieważ w przytaczanym wcześniej raporcie z badań KPMG, liczba deklaracji i informacji do przygotowania jest czynnikiem bardzo problematycznym lub problematycznym dla ponad 50 proc. ankietowanych.

Jeśli chodzi o wysokość opodatkowania, według najnowszych dostępnych danych OECD, obciążenie podatkami w Polsce wynosi 31,9 proc. (w stosunku do PKB, dane za 2013 rok), przy średniej dla krajów OECD wynoszącej 34,2 proc.³⁸. Można więc stwierdzić, że generalne obciążenie podatkowe w Polsce jest relatywnie przeciętne. Od tej reguły obowiązują jednak w istocie dwa wyjątki. Pierwszym jest podatek VAT, którego podstawowa stawka wynosi u nas 23 proc. i jest siódmą najwyższą stawką w całym OECD (średnia stawka dla OECD wynosi niewiele ponad 19 proc.)³⁹. Drugim wyjątkiem są koszty obowiązkowych ubezpieczeń społecznych – wg OECD aż 39 proc. wpływów podatkowych pochodzi właśnie z tego tytułu, co stanowi 6 najwyższy wynik wśród państw członkowskich Organizacji. Potwierdzają to dane dotyczące klinu podatkowego, czyli podatkowego obciążenia pracy, które w Polsce jest niemal równe średniej OECD (w 2014 roku było to u nas 35,6 proc. wobec średniej wynoszącej 36 proc.), a za aż 83 proc. tego obciążenia odpowiadają składki na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne (średnia dla OECD – 63 proc.)⁴⁰. Nie sposób się zatem dziwić, że Polska cechuje się wyjątkowo wysokim udziałem obowiązkowych składek na ubezpieczenia społeczne w ogólnych kosztach pracy – wynosi on aż 29,7 proc. i jest dwunastym najwyższym w całym OECD⁴¹. Niższym udziałem składek w kosztach pracy mogą pochwalić się choćby Estończycy, Brytyjczycy, Amerykanie, Japończycy, Holendrzy czy Finowie⁴². W rezultacie wysokich pozapłacowych kosztów pracy w Polsce, przy pensji brutto wynoszącej 4 000 złotych, pracownik uzyskuje „na rękę” niewiele ponad 2 850 złotych, podczas gdy jego etat kosztuje pracodawcę ponad 4 800 złotych. Oznacza to, że mniej więcej 50 proc. wynagrodzenia brutto trafia, w tej czy innej formie, do państwa, a nie bezpośrednio do pracownika.

³⁶ <https://www.pwc.com/gx/en/services/tax/paying-taxes-2016/>

³⁷ <http://www.polskieradio.pl/42/1699/Artykul/1294993,Polska-awansowala-w-raporcie-Paying-Taxes-2015-firmy-maja-coraz-mniej-problemow-z-podatkami>

³⁸ <http://www.oecd.org/tax/revenue-statistics-poland.pdf>

³⁹ *Ibidem*.

⁴⁰ <http://www.oecd.org/tax/tax-policy/taxing-wages-poland.pdf>

⁴¹ http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/taxation/taxing-wages-2015/income-tax-plus-employee-and-employer-social-security-contributions_tax_wages-2015-table2-en#page1

⁴² *Ibidem*.

W 2015 roku jednym z bardziej pozytywnych wydarzeń związanych z rodzimym systemem podatkowym, było uchwalenie nowelizacji Ordynacji podatkowej, wprowadzającej do treści ustawy art. 2a zawierający zasadę *in dubio pro tributario*, zgodnie z którą niedające się usunąć wątpliwości co do treści przepisów prawa podatkowego rozstrzyga się na korzyść podatnika⁴³. Oczywiście zmiana ta nie stanowi zasadniczej naprawy polskiego systemu podatkowego, ponadto można sobie wyobrazić, w scenariuszu idealnym, że jej zakres obejmowałby również wątpliwości co do stanu faktycznego sprawy, jednak wydaje się, że należy docenić fakt, iż przynajmniej w sferze pryncypialnej przywraca – a w zasadzie ustanawia – ona względną równowagę sił pomiędzy podatnikiem a organem podatkowym. Ponadto podatnik w końcu będzie, przynajmniej w pewnym stopniu, jakkolwiek chroniony przed skutkami nieumiejętnego stosowania niejasnych i skomplikowanych przepisów⁴⁴.

Zdarzeniem budzącym z kolei największe zmartwienie musi być nastawienie administracji podatkowej i Ministerstwa Finansów do tematyki kontroli skarbowych. Jak wynika bowiem z ujawnionego sprawozdania z narady urzędników – co najmniej 80 procent kontroli przeprowadzonych w 2015 roku przez urzędy skarbowe miało zakończyć się znalezieniem nieprawidłowości i domiarem⁴⁵. „Należy obecnie zmienić tok myślenia w sprawie kontroli podatkowych – nie ma kontroli w celach prewencyjnych, kontrola ma przynosić wpływy budżetowe” - ten cytat oddaje najlepiej charakter wyrażanych w trakcie spotkania wniosków⁴⁶. Trudno się zatem dziwić wielokrotnie wyrażanym przez ekspertów opiniom, zgodnie z którymi kontrole podatkowe są jednymi z najbardziej opresyjnych wobec obywatela (podatnika) elementów polityki aparatu państwowego⁴⁷.

Reasumując – mimo że w rankingu *Paying Taxes* na rok 2016 Polska zaliczyła pokaźny awans, co oznacza że nasz system podatkowy staje się coraz bardziej przyjazny obywatelom, wciąż pozostaje w tym zakresie mnóstwo pracy do wykonania. 58 miejsce na świecie nie powinno być naszą ambicją ani celem, a raczej powodem do wstydu i podjęcia wytężonego wysiłku w celu naprawy polskiego prawa podatkowego. Przede wszystkim, należałoby skupić się na kompleksowej zmianie, czyli w istocie napisaniu większości ustaw podatkowych od nowa – te akty prawne w aktualnym brzmieniu stają się coraz mniej zrozumiałe, a kolejne nowelizacje jedynie jeszcze bardziej je komplikują. Jest ich zresztą już w tej chwili zdecydowanie za dużo – nie można wymagać od obywateli, w tym przedsiębiorców, że będą postępowali w stu procentach zgodnie z przepisami prawa podatkowego, jeśli zmienia się kluczowe ustawy co tydzień. Poznanie treści wyłącznie najważniejszych aktów prawnych zajęłoby ponad dobę czytania bez przerwy, przy optymistycznym założeniu dosyć szybkiego tempa lektury. Do tego, doliczyć należałoby kilkadziesiąt tysięcy interpretacji indywidualnych wydawanych co roku przez organy podatkowe, oraz setki aktów wykonawczych do ustaw podatkowych.

⁴³ <http://www.fwsk.pl/?p=3758>

⁴⁴ <http://podatki.gazetaprawna.pl/artykuly/890092,zasada-in-dubio-pro-tributario-to-powrot-do-normalnosci.html>

⁴⁵ <http://gospodarka.dziennik.pl/podatki/artykuly/477557,kontrola-urzedu-skarbowego-w-firmie.html>

⁴⁶ <http://tvn24bis.pl/z-kraju,74/ministerstwo-finansow-motywuje-skarbowki,518203.html>

⁴⁷ <http://www.money.pl/gospodarka/wiadomosci/artykul/kontrole-podatkowe-w-polsce-tworza-opresyjne,108,0,1817452.html>

2.2. SĄDOWNICTWO

Sprawne i sprawiedliwe rozstrzygnięcie sporów przez sądy, stanowi niewątpliwie jeden z głównych czynników wpływających na warunki prowadzenia biznesu w danym państwie. Szybko działający wymiar sprawiedliwości pozytywnie wpływa na skłonność przedsiębiorców do nawiązywania nowych kontaktów handlowych, ponieważ w razie ewentualnego oszustwa będą oni wiedzieli, że są w stanie szybko wyegzekwować należności wynikające z umowy czy ochronić się przed bezpodstawnymi roszczeniami. Często od wyniku sprawy sądowej zależy płynność finansowa przedsiębiorstwa (dotyczy to w szczególności mikroprzedsiębiorstw), w związku z czym możliwie sprawne rozpatrzenie danej sprawy staje się szalenie istotne. Z tych też powodów, warto przeanalizować jak działa sądownictwo gospodarcze w Polsce.

W 2012 roku z kodeksu postępowania cywilnego zniknęło odrębne postępowanie gospodarcze, co oznacza że spory wynikające ze stosunków cywilnych między przedsiębiorcami w zakresie prowadzonej przez nich działalności gospodarczej toczą się według zasad ogólnych⁴⁸. Jest to jedna z większych zmian przeprowadzonych w ostatnich latach przez prawodawcę w odniesieniu do sądownictwa gospodarczego. Wśród innych istotnych zmian, wyróżnić należałoby stworzenie e-Sądu oraz deregulację zawodu komornika⁴⁹.

Przejrzenie statystyk krajowych dotyczących sporów gospodarczych toczonych przed sądami może wywołać pewien niepokój. Jak wynika z analizy ilościowej ewidencji spraw gospodarczych w latach 2007 – 2015, opublikowanej przez Ministerstwo Sprawiedliwości⁵⁰, średni czas trwania spraw gospodarczych w roku 2015 był najdłuższy w porównaniu do poprzednich ośmiu lat. W sprawach bowiem, w których sądem pierwszej instancji jest sąd rejonowy, postępowanie w pierwszej instancji trwało średnio 13,5 miesiąca, a postępowanie w drugiej instancji, przed sądem okręgowym, 3,6 miesiąca. Jeśli z kolei właściwym rzeczowo sądem pierwszej instancji był sąd okręgowy, wówczas postępowanie w pierwszej instancji trwało przeciętnie 14,3 miesiąca, a w drugiej instancji, przed sądem apelacyjnym, aż 7,7 miesiąca.

ROK	ŚREDNI CZAS TRWANIA SPRAW GOSPODARCZYCH W OBU INSTANCJACH (SĄD REJONOWY WŁAŚCIWY W I INSTANCJI)	ŚREDNI CZAS TRWANIA SPRAW GOSPODARCZYCH W OBU INSTANCJACH (SĄD OKRĘGOWY WŁAŚCIWY W I INSTANCJI)
2015	17,1	22
2014	16,3	19,1
2013	14,5	15,8
2012	12,5	15,8

⁴⁸ <http://www.infor.pl/prawo/w-sadzie/sprawy-gospodarcze/306102,Nowelizacja-kpc-znika-postepowanie-gospodarcze.html>

⁴⁹ <http://polish.doingbusiness.org/reports/subnational-reports/poland>

⁵⁰ <https://isws.ms.gov.pl/pl/baza-statystyczna/publikacje/>

WARUNKI PROWADZENIA FIRM W POLSCE.

KLUCZOWE UWARUNKOWANIA PROWADZENIA DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ W 2015 ROKU

2011	10,6	15,1
2010	10,4	14,2
2009	9,4	13,5
2008	10,2	16
2007	13	22,4

Na domiar złego znacznie, bo prawie ośmiokrotnie (!) w stosunku do roku 2007, zwiększyła się liczba spraw zaległych, pozostających do załatwienia. Zaległości będą rosły, ponieważ w 2015 roku sądy załatwiły średnio 86 spraw gospodarczych na 100 wpływających do sądów rejonowych I instancji. Wydaje się, że to bardzo niepokojący prognostyk.

Według prestiżowego raportu Doing Business, prezentowanego corocznie przez Bank Światowy⁵¹ sądowe wyegzekwowanie kontraktu zajmuje w Polsce 685 dni i kosztuje 19,4 proc. wartości przedmiotu sporu. Tym samym, w tej kategorii, Polska zajęła 55 lokatę na 189 krajów branych pod uwagę. Jest to spadek w porównaniu do rankingu z roku 2015⁵², w którym Polska zajęła w tej kategorii 52 miejsce, jednak wymienione parametry (czas trwania procedury i jej koszt) pozostawały na dokładnie takim samym poziomie. Okazuje się zatem, że w tym przypadku to raczej inne państwa się poprawiły, niż sytuacja w Polsce się pogorszyła.

Bardziej szczegółowych informacji na ten temat dostarcza lokalna wersja raportu Doing Business⁵³, z której wysnuć można już nieco bardziej optymistyczne wnioski. Wartości brane pod uwagę w ogólnym raporcie odnoszą się do największych ośrodków w danym państwie, przeważnie stolic, czyli w przypadku Polski brano pod uwagę dane dotyczące Warszawy. Tymczasem okazuje się, że wyegzekwowanie umowy sprawniej (i taniej) załatwić można w mniejszym mieście. W Olsztynie czas wyegzekwowania umowy wynosi bowiem 328 dni, a koszt procedury to 15,3 proc. wartości przedmiotu sporu. Jeszcze taniej jest w Białymstoku, gdzie koszt wyegzekwowania umowy wynosi 13,6 proc. wartości przedmiotu sporu, jednak proces trwa nieco dłużej, bo 440 dni. Warto zaznaczyć, że czas trwania procedury obejmuje w tym badaniu nie tylko proces sądowy, ale również postępowanie egzekucyjne i etap składania pozwu. Przeciętny czas postępowania sądowego w sprawie gospodarczej w Polsce wyniósł, w ramach tego badania, 323 dni, co stanowi o prawie 100 dni mniej niż średnia dla Unii Europejskiej. Trzeba jednak pamiętać o tym, że ocena wskaźnika egzekwowania umowy w badaniu Banku Światowego opiera się na bardzo sztywnej metodologii (co jest oczywiście zrozumiałe), ponieważ dotyczy konkretnej sprawy, w której jedna ze stron nie dotrzymała warunków umowy sprzedaży o wartości dwukrotności dochodu w przeliczeniu na mieszkańca danego kraju lub pięciu tysięcy dolarów.

⁵¹ [http://www.doingbusiness.org/~media/GIAWB/Doing proc.20Business/Documents/Annual-Reports/English/DB16-Full-Report.pdf](http://www.doingbusiness.org/~media/GIAWB/Doing%20proc.20Business/Documents/Annual-Reports/English/DB16-Full-Report.pdf)

⁵² [http://www.doingbusiness.org/~media/GIAWB/Doing proc.20Business/Documents/Annual-Reports/English/DB15-Full-Report.pdf](http://www.doingbusiness.org/~media/GIAWB/Doing%20proc.20Business/Documents/Annual-Reports/English/DB15-Full-Report.pdf)

⁵³ Patrz przypis nr 49

W raporcie Global Competitiveness, pod względem niezależności sądów, Polska została oceniona jako 54 kraj spośród 140 branych pod uwagę. Gorzej było, jeśli chodzi o ocenę efektywności ram prawnych odnoszących się do rozwiązywania sporów sądowych – w tej kategorii Polska ulokowana została dokładnie w połowie tabeli, bo na 70 miejscu. Jeśli chodzi o niezależność sądów lokata jest taka sama jak rok wcześniej⁵⁴, jednak znaczny postęp trzeba zauważyć w zakresie efektywności ram prawnych rozwiązywania sporów sądowych – w edycji raportu 2014 – 2015 Polska zajęła pod tym względem 118 miejsce na 144 państwa brane pod uwagę. Okazuje się zatem, że rozczarowująca 70 lokata stanowi i tak poważny awans względem lat poprzednich.

Wydaje się, że sprawność funkcjonowania aparatu sądowego w odniesieniu do spraw gospodarczych stanowi jeden z obszarów, co do których kolejne polskie rządy będą dysponowały sporym polem do popisu. Analizując bowiem porównania międzynarodowe, wydaje się że Polska, na tle innych państw, zwłaszcza europejskich, wypada wcale nieźle. Jeśli jednak spojrzeć na krajowe statystyki, ukazujące liczbę spraw gospodarczych zalegających w sądach i coraz dłuższy czas trwania postępowań, wyłaniający się obraz staje się dalece mniej optymistyczny. Wprowadzenie w życie kilku elementarnych reform, takich jak np. zasada zgodnie z którą procesy w sprawach gospodarczych toczyłyby się dzień po dniu, bez zbędnych przerw wydłużających postępowanie czy dopracowanie postępowania uproszczonego w kodeksie postępowania cywilnego w taki sposób, by drobne sprawy gospodarcze między przedsiębiorcami (o wartości przedmiotu sporu nieprzekraczającej kilkudziesięciu tysięcy złotych) mogły być rozpatrywane szybko, sprawnie i bez zwłoki.

2.3. BIUROKRACJA I PROCEDURY

Liczba urzędników w Polsce wynosi ponad 440 tysięcy osób⁵⁵ i od lat systematycznie rośnie⁵⁶. Wydawałoby się zatem, że istnieje bezpośrednie przełożenie tych danych na tempo załatwiania spraw w urzędach. Tymczasem, według sondażu przeprowadzonego w 2015 roku przez Tax Care, wśród osób prowadzących działalność gospodarczą aż 43 proc. ankietowanych przedsiębiorców uważa, że najczęściej spotykanym w urzędach absurdem jest nadmiar biurokracji, a kolejne 28 proc. narzeka na brak wiedzy urzędników i odsyłanie interesantów od jednego okienka do drugiego⁵⁷. Ponadto, jak wynika z badania przeprowadzonego przez Maison & Partners na zlecenie Związku Przedsiębiorców i Pracodawców, w nadmiarze obowiązków biurokratycznych upatruje jedną z największych przeszkód w prowadzeniu działalności gospodarczej w Polsce aż 61 proc. respondentów, a bezpośrednio na urzędy i urzędników wskazuje niemal 40 proc. z nich⁵⁸. Na pierwszy rzut oka wydaje się zatem, że zdecydowanie jest nad czym pracować w dziedzinie upraszczania procedur i poprawiania relacji urzędników z obywatelami.

⁵⁴ http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2014-15.pdf

⁵⁵ <http://wiadomosci.wp.pl/kat,140714,title,W-Polsce-wzrasta-liczba-urzednikow-Jest-ich-juz-ponad-444-tysiace,wid,17527914,wiadomosc.html>

⁵⁶ <http://forsal.pl/galerie/606888,duze-zdjecie,1,biurokracja-w-europie-jak-kraje-radza-sobie-z-armia-urzednikow-mapa.html>

⁵⁷ <http://inwestycje.pl/prawo/Na-co-narzeka-polscy-przedsiębiorcy;266312;0.html>

⁵⁸ <http://zpp.net.pl/materialy/run,19.download.file,1672.html>

Wydaje się, że jednymi z istotniejszych procedur, przez które musi albo może przejść przedsiębiorca, są założenie firmy i uzyskanie pozwolenia na budowę. Sprawność i kosztowność obu z nich zostały ocenione w rankingu Doing Business.

W zestawieniu Doing Business 2016 Polska zajęła 85 miejsce na 189 państw branych pod uwagę w kategorii zakładania działalności gospodarczej (wskaźnik ten dotyczy ściśle zakładania spółki z ograniczoną odpowiedzialnością). Według analityków Banku Światowego procedura założenia firmy w Polsce trwa 30 dni i wiąże się z poniesieniem kosztu w wysokości 12,2 proc. dochodu per capita (w ubiegłorocznej edycji raportu, koszt wynosił 12,9 proc. dochodu per capita). Warto zaznaczyć, że jest to najgorsza lokata Polski spośród wszystkich kategorii ujętych w rankingu. Wynik jest zatem kiepski, nawet mimo obniżenia minimalnej kwoty kapitału zakładowego i wprowadzenia „jednego okienka”. O wiele lepszym, niż tradycyjne, rozwiązaniem jest rejestracja spółki przez internet, za pośrednictwem systemu S24. Jednak poza Poznaniem zainteresowanie tą możliwością pozostaje niewystarczające⁵⁹. Dla porównania, w Estonii (15 miejsce w rankingu) procedura trwa 3,5 dnia i kosztuje 1,3 proc. dochodu per capita, a w Gruzji (6 miejsce w rankingu) firmę założyć można w dwa dni, dysponując 3,1 proc. dochodu per capita.

Nieco lepiej wygląda sprawa jeśli chodzi o uzyskiwanie pozwoleń na budowę – w tej kategorii Polska zajęła 52 miejsce. Analitycy Banku Światowego wyliczyli, że uzyskanie niezbędnych do postawienia małego magazynu handlowego zezwoleń zajmuje u nas 156 dni, wiąże się z przeprowadzeniem średnio 21 procedur i kosztuje 0,2 proc. wartości magazynu. W gospodarce o najlepszych w tym zakresie wynikach w Unii Europejskiej, czyli Danii, procedura ta jest wyraźnie droższa (2,3 proc. wartości magazynu), ale o wiele prostsza i sprawniejsza, ponieważ wymaga dopełnienia jedynie 7 procedur i trwa 64 dni. Warto zwrócić uwagę również na dobry wynik naszego małego sąsiada, czyli Litwy – w dziedzinie uzyskiwania zezwoleń na budowę, zajęła ona 18 miejsce. Dopełnienie wszystkich dwunastu koniecznych procedur trwa tam 103 dni i kosztuje w zasadzie prawie tyle samo co w Polsce, bo 0,3 proc. wartości magazynu. Trzeba ponadto przyznać, że w analizowanym zakresie Polska zaliczyła bardzo duży awans w porównaniu z ubiegłoroczną edycją rankingu – w Doing Business 2015 zostaliśmy sklasyfikowani na 137 miejscu, ponieważ liczba wymaganych procedur wynosiła 19, a czas ich załatwienia oszacowano na 212 dni. Jednym z istotniejszych problemów związanych z procedurami budowlanymi w Polsce jest niedostateczne pokrycie terytorium kraju miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego⁶⁰. Brak planu w miejscu inwestycji oznacza konieczność uzyskania decyzji o warunkach zabudowy, co trwać może nawet półtora miesiąca⁶¹. W kontekście procesu uzyskiwania pozwoleń budowlanych, koniecznie wspomnieć należy o rodzimej nowelizacji prawa budowlanego, która weszła w życie 28 czerwca 2015 roku – w wielu przypadkach znacznie skróciła ona i zliberalizowała tę procedurę, choćby usuwając obowiązek uzyskiwania pozwolenia na budowę przy budowie domu⁶².

⁵⁹ Patrz przypis nr 53.

⁶⁰ Patrz przypis nr 53.

⁶¹ <http://constructiva.pl/artykuly/ile-czasu-trwa-uzyskanie- pozwolenia-na-budowe/>

⁶² http://muratorodom.pl/prawo/formalnosci-budowlane/novelizacja-prawa-budowlanego-weszla-w-zycie-czy-wybudujesz-dom-bez- pozwolenia-na-budowe,132_13568.html

Z zakresu prawa gospodarczego, w 2015 roku najbardziej rozczarującym wydarzeniem było odrzucenie projektu ustawy Prawo działalności gospodarczej⁶³, mającej być w założeniu „konstytucją dla firm”, aktem zastępującym tragiczną i nieczytelną ustawę o swobodzie działalności gospodarczej. Proponowany przez ówczesne Ministerstwo Gospodarki projekt ustawy był może i niedoskonały, ale jednak stanowił ogromny krok naprzód i zawierał szereg bardzo potrzebnych zmian, m.in. jasne wprowadzenie do prawa gospodarczego zasady, wg której to, co nie jest prawem wprost zabronione, jest dozwolone⁶⁴.

W ciągu ostatnich lat najbardziej godną docenienia aktywnością ustawodawcy w zakresie prawa gospodarczego było wprowadzenie w życie kolejnych ustaw deregulacyjnych, upraszczających poszczególne procedury i otwierających dostęp do zawodów wcześniej regulowanych⁶⁵. Na szczególną aprobatę zasługuje ograniczenie liczby obowiązków administracyjnych ciążyących na mikroprzedsiębiorcach – to oni najdotkliwiej odczuwają skutki przeregulowania i nadmiernego zbiurokratyzowania gospodarki.

2.4. LEGISLACJA

W ramach krótkiego uzupełnienia należałoby podać dane dotyczące polskiej biegunki legislacyjnej w roku 2015. Jak wynika z raportu Grand Thornton „Barometr otoczenia prawnego w polskiej gospodarce” w 2015 roku w Polsce weszło w życie 29,8 tysiąca stron maszynopisu nowego prawa⁶⁶. Oznacza to, że gdyby ktokolwiek chciał na bieżąco zapoznawać się ze wszystkimi zmianami legislacyjnymi dokonywanymi w kraju musiałby poświęcać na lekturę przepisów ponad trzy godziny dziennie. Najbardziej szokujące jest jednak zawarte w raporcie porównanie międzynarodowe – w okresie od roku 2012 do roku 2014, w Polsce wprowadzono w życie 56 razy więcej regulacji niż w Szwecji i 43 razy więcej niż w Belgii. O tym, że kolejne akty prawne, na domiar złego, uchwalane są nie do końca rozważnie i raczej bez głębszego namysłu najlepiej świadczy fakt, że w ciągu czterech ostatnich dni 2015 roku, czyli w okresie od 28 do 31 grudnia, w dzienniku ustaw opublikowane zostały 182 akty prawne. Widać zatem wyraźnie, że kuleje w Polsce nie tylko ustawodawstwo podatkowe. Cały mechanizm stanowienia prawa jest od kilku lat nakręcony do granic możliwości, co skutkuje niemożliwą do regularnego przyswajania ilością nowych regulacji. Wydaje się, że jest to jeden z największych i najpoważniejszych problemów, z jakimi muszą się mierzyć przedsiębiorcy w Polsce.

⁶³ <http://forsal.pl/drukowanie/895986>

⁶⁴ <https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12273104>

⁶⁵ <http://www.gdyniaprzedsiebiorcza.pl/ustawy-deregulacyjne-krok-po-kroku-zmieniaja-polska-gospodarke/>

⁶⁶ <http://www.lex.pl/czytaj/-/artykul/w-2015-r-polska-pobila-legislacyjny-rekord?utm>

WARUNKI PROWADZENIA FIRM W POLSCE.

POLSKA W RANKINGACH INSTYTUCJI MIĘDZYNARODOWYCH – PORÓWNANIE

Z WYBRANYMI PAŃSTWAMI EUROPEJSKIMI

3. POLSKA W RANKINGACH INSTYTUCJI MIĘDZYNARODOWYCH – PORÓWNANIE Z WYBRANYMI PAŃSTWAMI EUROPEJSKIMI

3.1. RAPORT „PAYING TAXES”

PAŃSTWO	MIEJSCE W ROKU 2016
POLSKA	58 (w 2015 roku 87)
NIEMCY	72
WIELKA BRYTANIA	15
FRANCJA	87
CZECHY	122
ESTONIA	30
LITWA	49

3.2. RAPORT „DOING BUSINESS”

PAŃSTWO	MIEJSCE W 2016 ROKU
POLSKA	25 (w 2015 roku 32)
NIEMCY	15
WIELKA BRYTANIA	6
FRANCJA	27
CZECHY	36
ESTONIA	16
LITWA	20

WARUNKI PROWADZENIA FIRM W POLSCE.

POLSKA W RANKINGACH INSTYTUCJI MIĘDZYNARODOWYCH – PORÓWNANIE
Z WYBRANYMI PAŃSTWAMI EUROPEJSKIMI

3.3. RAPORT „GLOBAL COMPETITIVENESS”

PAŃSTWO	MIEJSCE W 2016 ROKU
POLSKA	41(w 2015 roku 43)
NIEMCY	4
WIELKA BRYTANIA	10
FRANCJA	22
CZECHY	31
ESTONIA	30
LITWA	36

3.4. RAPORT „INDEX OF ECONOMIC FREEDOM”⁶⁷

PAŃSTWO	MIEJSCE W 2016 ROKU
POLSKA	39 (w 2015 roku 42)
NIEMCY	17
WIELKA BRYTANIA	10
FRANCJA	75
CZECHY	21
ESTONIA	9
LITWA	13

⁶⁷ Coroczny raport The Heritage Foundation: <http://www.heritage.org/index/ranking>

4. PODSUMOWANIE

Z powyższych rozważań należałoby wysnuć dwa wnioski, z których jeden jest zdecydowanie optymistyczny.

Otóż niezależnie od tego, na który ranking instytucji międzynarodowych spojrzeć Polska konsekwentnie poprawia swoją pozycję, stając się państwem w coraz większym stopniu wolnym gospodarczo, cechującym się przyzwoitym systemem podatkowym i przyjaznym biznesowi. Oczywiście wciąż nie są to lokaty, które powinny budzić szczególne zadowolenie – państwo takie jak Polska powinno być pod ww. względami liderem regionu i raczej wyznaczać standardy niż próbować do nich równać. To jest zatem pierwszy wniosek – być może zbyt wolno, być może nieporadnie, ale mimo wszystko z roku na rok dokonywany jest pewien progres, i to zdecydowanie zasługuje na pochwałę.

Drugi wniosek cieszy już o wiele mniej – Polska, pod względem prawnego i instytucjonalnego otoczenia biznesu, wciąż nadgania, i to nie zachodnią Europę, ale małe, poradzieckie państwa. Szkoda jest tym większa, że Polacy stanowią jeden z bardziej przedsiębiorczych narodów europejskich, o czym świadczą zarówno dane, jak i wszelkie możliwe badania, które na ten temat przeprowadzono⁶⁸. Oznacza to ni mniej, ni więcej, tylko to, że w naszej gospodarce wciąż drzemie olbrzymi, jeszcze niewykorzystany potencjał, pętany biurokratycznymi ograniczeniami, nieprzejrzystym systemem podatkowym i fatalnej jakości prawem. Jednym z największych wyzwań (i celów) na najbliższe lata musi być zatem konsekwentne prowadzenie prowolnościowej polityki, redukcja znacznej części niepotrzebnych regulacji i zdecydowana liberalizacja gospodarki, połączona z rozważnym prawodawstwem podatkowym, bazującym na znacznie wyższych, niż aktualnie, standardach legislacyjnych.

⁶⁸ <http://nf.pl/przedsiębiorca/polacy-wsrod-najbardziej-przedsiębiorczych-narodow-europy,,47744,229>,
<http://zielonalinia.gov.pl/-/czy-polacy-sa-przedsiębiorczy-51309>

RAPORT

PODSUMOWANIE BADANIA
DR HAB. PROF. DOMINIKI MAISON –
BARIERY PROWADZENIA
DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ
W POLSCE 2016

Związek Przedsiębiorców i Pracodawców
www.zpp.net.pl

WARSZAWA, CZERWIEC 2016

W styczniu 2016 roku, na zlecenie Związku Przedsiębiorców i Pracodawców, Maison & Partners przeprowadził badanie wśród przedsiębiorców dotyczące dostrzeganych przez nich barier prowadzenia działalności gospodarczej. Wyniki badania są zbieżne z wielokrotnie podnoszonymi przez środowiska przedsiębiorców i pracodawców postulatami oraz diagnozami.

69 proc. badanych uznało koszty pracy za jedną z największych przeszkód w prowadzeniu działalności gospodarczej w Polsce. Największy wpływ na ten czynnik mają prawdopodobnie wysokie składki na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne, które – jak wskazano w raporcie Warunki prowadzenia firm w Polsce 2016 – mają w naszym kraju jeden z wyższych w całym OECD udziałów w kosztach pracy ogółem. 66 proc. przedsiębiorców wskazało na niestabilność prawa jako jedną z największych przeszkód w prowadzeniu działalności gospodarczej – wynik ten pokrywa się z obserwacjami i badaniami dot. nadprodukcji prawa w Polsce (niektórzy mówią wręcz o „bieguncie legislacyjnej”). W dalszej kolejności wymieniano nadmiar obowiązków biurokratycznych (61 proc. ankietowanych), skomplikowane prawo gospodarcze (49 proc.), samowolne i arbitralne decyzje urzędników (49 proc.) czy wysokie podatki (45 proc.).

Najwięcej osób wskazało na koszty pracy jako największy problem w prowadzeniu działalności gospodarczej – aż 29 proc. wskazań na pierwszym miejscu. Na dalszych pozycjach uplasowały się takie czynniki jak niestabilność prawa (18 proc. wskazań), wysokie podatki (13 proc.) czy nadmiar obowiązków biurokratycznych (9 proc.). Wyniki te są zatem zbieżne z rezultatami przytoczonymi we wcześniejszym akapicie.

Interesujące są opinie badanych dot. istotności wymienianych w ankiecie barier w rozwoju przedsiębiorstw w Polsce. 97 proc. ankietowanych uznało, że niejasne przepisy prawa są „zdecydowanie ważną” albo „raczej ważną” barierą w rozwoju przedsiębiorstw. Należy przy tym zwrócić uwagę na dużą przewagę odpowiedzi bardziej radykalnych – aż 78 proc. badanych uznało niejasne przepisy za zdecydowanie ważną barierę w kontekście rozwoju przedsiębiorstw w Polsce. Oznaczałoby to, że to niezadowolająca jakość legislacji stanowi najważniejszą barierę rozwoju przedsiębiorstw. W dalszej kolejności 93 proc. badanych uznało za „zdecydowanie ważną” albo „raczej ważną” barierę nieprzychylnie przedsiębiorcom prawo pracy. Zaledwie 1 proc. ankietowanych określił tę przeszkodę jako „zdecydowanie nieważną”. Wśród barier uznawanych przez przedsiębiorców za „zdecydowanie ważne” albo „raczej ważne”, wyróżnić należy również wymogi administracyjne (łącznie 91 proc. wskazań), zbyt długi czas postępowań w sądzie administracyjnym (89 proc.), brak wykwalifikowanych pracowników na rynku pracy (84 proc.) czy brak środków finansowych (81 proc.). Warto zauważyć, że ta ostatnia bariera jest w istocie jedyną niezależną bezpośrednio od konkretnej działalności organów państwa.

Aż 72 proc. badanych podaje brak środków finansowych (związany m.in. ze zbyt dużym kosztem zatrudnienia pracownika) jako jedną z najważniejszych przyczyn niezatrudnienia

większej liczby pracowników w małych i średnich przedsiębiorstwach. Wynik ten pokrywa się z rezultatami dot. kosztów pracy jako jednej z głównych barier w prowadzeniu działalności gospodarczej. Niewiele mniej, bo 59 proc. ankietowanych, wskazuje na nieprzychylnie przedsiębiorcom prawo pracy. Co trzeci badany wykazał po prostu brak chęci zatrudnienia większej liczby pracowników, wynikający choćby z optymalnej liczby zatrudnionych w momencie przeprowadzania badania.

72 proc. małych i średnich przedsiębiorców uważa, że firmy mają zbyt małe zyski, aby inwestować. Ponad połowa z ankietowanych – odpowiednio 59 proc. i 55 proc. – jest zdania że przedsiębiorcy boją się negatywnych zmian rynkowych albo ryzyka. Oznacza to, że poziom niepewności wśród przedsiębiorców jest wysoki. Zaledwie 16 proc. badanych stwierdziło, że małe i średnie przedsiębiorstwa nie inwestują, bo przedsiębiorcy wolą przeznaczyć zyski dla siebie. Największą barierą inwestycyjną pozostaje zatem zbyt niska opłacalność prowadzenia małego i średniego biznesu w Polsce, która jest oczywiście bezpośrednio powiązana z innymi barierami.

Za jedną z trzech najważniejszych przeszkód w zakładaniu działalności gospodarczej przez Polaków, 61 proc. przedsiębiorców wymieniło brak chęci wzięcia odpowiedzialności za trudności i niepowodzenia firmy. 48 proc. badanych uznało, że jedną z trzech możliwych do wymienienia przyczyn jest brak środków finansowych. Niewiele mniej, bo 45 proc. przedsiębiorców odpowiedziało, że większość Polaków nie rozpoczyna własnej działalności gospodarczej, bo nie ma na nią pomysłu. Są to wyniki interesujące, głównie w perspektywie dostępnych badań na temat przedsiębiorczości Polaków. Dodatkowo duży odsetek przedsiębiorców wskazujących na brak chęci wzięcia odpowiedzialności za trudności i niepowodzenia może wskazywać na to, że prowadzić firmę w Polsce jest wyjątkowo ciężko.

61 proc. badanych uważa, że bezzwrotna pomoc finansowa ze strony państwa stanowi jeden z najważniejszych czynników, który mógłby zachęcić ich do założenia własnej działalności, gdyby teraz planowali to zrobić. Prawie tyle samo, bo 60 proc., uznało za taki czynnik wydłużony okres płatności preferencyjnej stawki ZUS. Dwoma z pozostałych najczęściej wymienianych czynników jest pomoc merytoryczna podczas prowadzenia własnej działalności gospodarczej (wskazuje na nią 44 proc. badanych) i pomoc w znalezieniu niszy rynkowej (42 proc.). Wyniki badania oznaczają, że największymi stymulatorami przedsiębiorczości w Polsce mogłyby być: zwiększony dostęp do kapitału na samym początku prowadzenia działalności, obniżenie obciążeń związanych ze składkami na ZUS i wprowadzenie programów merytorycznego wsparcia przedsiębiorców w prowadzeniu działalności i wykorzystywaniu jej potencjału.

Reasumując, wyniki badania przeprowadzonego przez Maison & Partners wśród przedsiębiorców, wyraźnie pokrywają się z wielokrotnie już sformułowanymi diagnozami. Głównymi barierami dla rozwoju polskich przedsiębiorstw są:

PODSUMOWANIE BADANIA DR HAB. PROF. DOMINIKI MAISON – BARIERY PROWADZENIA DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ W POLSCE 2016

- niejasne i skomplikowane prawo oraz nadmierna jego ilość,
- zbyt wysokie koszty pracy – chodzi o te pozapłacowe, ze szczególnym uwzględnieniem składek na ubezpieczenia społeczne,
- zbyt dokuczliwe wymogi administracyjne
- i długi czas postępowania przed sądami.

Wnioski z badania są zatem zbieżne z тезami zawartymi w raporcie dot. warunków prowadzenia działalności gospodarczej w Polsce.

RAPORT

SEKTOR MSP W POLSCE
2016

Związek Przedsiębiorców i Pracodawców
www.zpp.net.pl

WARSZAWA, CZERWIEC 2016

SPIS TREŚCI

Synteza	27
Rekomendacje	28
1. Wprowadzenie – rola mikro, małych i średnich przedsiębiorstw w nowoczesnej gospodarce	29
2. MSP w Polsce – wielkość i znaczenie sektora	31
3. Struktura sektora MSP w Polsce	34
4. Kondycja MSP w Polsce	36
5. Podsumowanie - przyszłość polskiego sektora MSP	38

SYNTEZA

Sektor MSP ma, w ramach nowoczesnej gospodarki, bardzo ważną rolę do odegrania. Ze względu na niewielkie rozmiary prowadzonej działalności, podmioty w nim funkcjonujące są w stanie szybko i skutecznie dostosowywać się do zmiennych warunków rynkowych. Dodatkowo bieżące trendy (moda na produkty regionalne i tworzone na zamówienie) działają wyraźnie na korzyść sektora.

Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa stanowią dominującą większość firm działających w Polsce. Poza walorem ilościowym mają również wyjątkowe znaczenie jakościowe. Odpowiadają bowiem za największy wkład w tworzenie PKB i zatrudniają najwięcej ludzi.

Zdecydowana większość podmiotów z sektora MSP funkcjonuje w ramach działalności gospodarczej osób fizycznych. Dominacja działalności gospodarczych prowadzonych przez osoby prawne ma, w ramach sektora, miejsce jedynie wśród średnich firm. Największa część podmiotów z sektora działa w branży handlowej. Charakterystyczną częścią segmentu mikro, małych i średnich przedsiębiorców stanowią firmy rodzinne – w zależności od szacunków jest ich od ponad 30 proc. sektora MSP do aż 90 proc. wszystkich przedsiębiorstw działających w Polsce.

Kondycję sektora MSP należy ocenić – w kontekście istniejącego otoczenia prawnego i administracyjnego – jako niezłą. Poziom przychodów mikro, małych i średnich przedsiębiorców regularnie rośnie, podobnie coraz więcej jest podmiotów decydujących się na eksportowanie swoich towarów. Wskaźnik rentowności brutto małych i średnich podmiotów jest zbliżony, pod tym względem wyróżniają się mikroprzedsiębiorcy, co łatwo wytłumaczyć niewielką skalą prowadzonej działalności. W drugim kwartale 2016 roku 40 proc. przedsiębiorców z sektora prognozowało polepszenie sytuacji swoich firm, nastroje są zatem dosyć optymistyczne.

Przyszłość sektora MSP w ogromnym stopniu zależy od działań podejmowanych przez państwo. Żeby w pełni wykorzystać potencjał tkwiący w tych podmiotach przepisy polskiego prawa, w szczególności te, za pomocą których nakłada się na przedsiębiorców obowiązki, muszą uwzględniać realne możliwości mikro, małych i średnich firm i odróżniać je od międzynarodowych korporacji. Osobny problem stanowi zdecydowana nadprodukcja prawa, skutkująca tym, że przedsiębiorca powinien poświęcać ponad trzy godziny dziennie na lekturę nowych przepisów. Jest to znaczna bariera dla dalszego rozwoju sektora MSP.

REKOMENDACJE

- **Sektor MSP** powinien być realnie zidentyfikowany przez ustawodawcę jako **kluczowy z punktu widzenia polskiej gospodarki**
- Przepisy prawa gospodarczego, prawa pracy i prawa podatkowego powinny uwzględniać specyfikę funkcjonowania i ograniczony zakres możliwości przedsiębiorców z sektora MSP – **obowiązki nakładane na najmniejsze podmioty powinny być mniej dokuczliwe i kosztowne.**
- Zmianie musi ulec proces legislacji – **trzeba powstrzymać lawinowy wzrost liczby nowych aktów prawnych.** Żaden przedsiębiorca nie ma czasu, żeby ponad trzy dniennie poświęcać na lekturę przepisów, a znacznej części – szczególnie mikroprzedsiębiorców – nie stać na stałą, profesjonalną obsługę prawną.

1. WPROWADZENIE – ROLA MIKRO, MAŁYCH I ŚREDNICH PRZEDSIĘBIORSTW W NOWOCZESNEJ GOSPODARCE

Światowe otoczenie gospodarcze w roku 2016 wygląda kompletnie inaczej, niż jeszcze kilkadziesiąt lat temu. Rewolucja informacyjna, rozumiana jako społeczna, ekonomiczna i kulturowa zmiana w zakresie dostępu informacji, polegająca na powszechności pozyskiwania, przetwarzania i przesyłania informacji szybciej i szerzej niż kiedykolwiek wcześniej⁶⁹, w ogromnym stopniu wpłynęła na gospodarkę, akcelerując procesy globalizacyjne. Kanadyjski przedsiębiorca zleca w Indiach montaż chińskich podzespołów skonstruowanych w oparciu o amerykańską technologię, a gotowy towar sprzedaje w Polsce, reklamując go spotami telewizyjnymi wyprodukowanymi przez brytyjską ekipę filmową – taki scenariusz, choć fikcyjny (w tym sensie, że nie oparty o żadną prawdziwą sytuację), stanowi dzisiaj powszechnie wykorzystywany schemat. Ponadnarodowy obrót gospodarczy nie jest oczywiście niczym nowym, ale dopiero w XXI wieku, głównie dzięki rozwojowi Internetu, stał się tak łatwy i błyskawiczny.

Konsekwencji tak daleko posuniętego rozwoju technologicznego i globalizacji jest oczywiście wiele. Z punktu widzenia konsumentów sytuacja jest wręcz wymarzona, ponieważ nagle uzyskali oni dostęp do bardzo dużej ilości relatywnie tanich towarów i usług. Tym samym, coś, co w XX wieku było luksusem zarezerwowanym tylko dla najbardziej zamożnej części społeczeństwa, dzisiaj jest standardem. Z kolei z punktu widzenia przedsiębiorców globalny rynek oznacza globalną konkurencję. I to zarówno na poziomie cenowym, jak i jakościowym. W takiej rzeczywistości najlepiej radzą sobie międzynarodowe korporacje dysponujące pokaźnymi zasobami finansowymi i kadrowymi. Są one bowiem w stanie outsoursować dowolne czynności tam, gdzie ich wykonanie będzie najtańsze, co umożliwi im oferowanie klientom atrakcyjnych cen produktów. Jednocześnie posiadają one zaplecze w postaci najlepszych ekspertów wypracowujących nowe technologie i metody produkcji.

Co zatem sprawia, że to mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa powszechnie uznawane są za silniki państwowych gospodarek⁷⁰? Wydaje się, że można wyróżnić kilka powodów, dla których takie diagnozy są w pełni uzasadnione. Po pierwsze, mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa stanowią pierwotny kanał wykorzystywania naturalnej przedsiębiorczości, pomysłowości i kreatywności. Nikt nie zakłada od razu wielkiej korporacji – historia każdego globalnego giganta w dowolnej dziedzinie rozpoczyna się „w garażu”, od inicjatywy funkcjonującej na małą skalę i bez dużych środków finansowych. Po drugie, co jest oczywiście bezpośrednio powiązane z punktem pierwszym, mikro, małe i średnie

⁶⁹ Definicja za: http://www.pte.pl/pliki/1/282/Cywilizacja_informacyjna_KP.pdf

⁷⁰ <http://www.management.ase.ro/reveconomia/2011-1/25.pdf>

SEKTOR MSP W POLSCE 2016.

WPROWADZENIE – ROLA MIKRO, MAŁYCH I ŚREDNICH PRZEDSIĘBIORSTW
W NOWOCZESNEJ GOSPODARCE

przedsiębiorstwa są naturalną platformą do generowania innowacyjnych rozwiązań. Poniekąd jest to zobrazowane bieżącym trendem masowego powstawania i rozwoju startupów, stanowiących w zasadzie pewną formę pre-przedsiębiorstw, z reguły opierających się o świadczenie usług przez Internet lub z jego wykorzystaniem. Po trzecie, przedsiębiorstwa z sektora MSP, dzięki swoim niewielkim rozmiarom, są elastyczne, co pozwala im bardzo szybko dostosować się do warunków panujących na rynku czy aktualnych tendencji⁷¹. Po czwarte, lokalny zasięg działania umożliwia lepsze rozpoznanie potrzeb klientów i dostosowanie się do nich. Aktualnie, gdy coraz bardziej modne i pożądane stają się przedmioty „custom made”⁷², jest to bardzo istotny atut.

W świetle powyższych rozważań odpowiedź na pytanie o rolę MSP w nowoczesnej gospodarce staje się całkiem oczywista. Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa dostarczają potrzebne ludziom usługi i dobra, znajdując się w ich bezpośrednim sąsiedztwie. Tym samym przyczyniają się do rozwoju regionalnych rynków, a w konsekwencji całej gospodarki. MSP daje ludziom zatrudnienie – nie tylko w dużych ośrodkach, tam gdzie są już obecne wielkie korporacje, ale też w małych miasteczkach czy na wsiach. Misie stanowią zatem kluczową część każdej nowoczesnej gospodarki, a dzięki wymienionym we wcześniejszym akapicie cechom, mogą z powodzeniem konkurować z dużo większymi podmiotami. Oczywiście pod jednym warunkiem: że polityka państwa względem nich jest konstruowana z uwzględnieniem różnic dzielących sektor MSP i duże przedsiębiorstwa. Ta sama regulacja może bowiem ledwo drasnąć korporację, ale mikroprzedsiębiorstwem może ona poważnie wstrząsnąć. Należy o tym pamiętać, projektując przepisy wpływające na funkcjonowanie mikro, małych i średnich przedsiębiorstw.

⁷¹ <http://www.seap.usv.ro/annals/ojs/index.php/annals/article/viewFile/495/547>

⁷² Np. <http://canadaam.ctvnews.ca/am-extras/beauty-trend-predictions-for-2016-boosters-customizable-and-more-1.2727023>, <http://www.philstar.com/modern-living/2016/03/11/1561909/design-trend-of-the-future-custom-made-furniture>

2. MSP W POLSCE – WIELKOŚĆ I ZNACZENIE SEKTORA

Na samym wstępie należy przywołać definicje mikroprzedsiębiorcy, małego przedsiębiorcy i średniego przedsiębiorcy zawarte w ustawie z dnia 2 lipca 2004 roku o swobodzie działalności gospodarczej⁷³.

Art. 104

Za **mikroprzedsiębiorcę** uważa się przedsiębiorcę, który w co najmniej jednym z dwóch ostatnich lat obrotowych:

- 1) zatrudniał średniorocznie mniej niż 10 pracowników
- 2) oraz osiągnął roczny obrót netto ze sprzedaży towarów, wyrobów i usług oraz operacji finansowych nieprzekraczający równowartości w złotych 2 milionów euro lub sumy aktywów jego bilansu sporządzonego na koniec jednego z tych lat nie przekroczyły równowartości w złotych 2 milionów euro.

Art. 105

Za **małego przedsiębiorcę** uważa się przedsiębiorcę, który w co najmniej jednym z dwóch ostatnich lat obrotowych:

- 1) zatrudniał średniorocznie mniej niż 50 pracowników
- 2) oraz osiągnął roczny obrót netto ze sprzedaży towarów, wyrobów i usług oraz operacji finansowych nieprzekraczający równowartości w złotych 10 milionów euro lub sumy aktywów jego bilansu sporządzonego na koniec jednego z tych lat nie przekroczyły równowartości w złotych 10 milionów euro.

Art. 106

Za **średniego przedsiębiorcę** uważa się przedsiębiorcę, który w co najmniej jednym z dwóch ostatnich lat obrotowych:

- 1) zatrudniał średniorocznie mniej niż 250 pracowników
- 2) oraz osiągnął roczny obrót netto ze sprzedaży towarów, wyrobów i usług oraz operacji finansowych nieprzekraczający równowartości w złotych 50 milionów euro lub sumy aktywów jego bilansu sporządzonego na koniec jednego z tych lat nie przekroczyły równowartości w złotych 43 milionów euro.

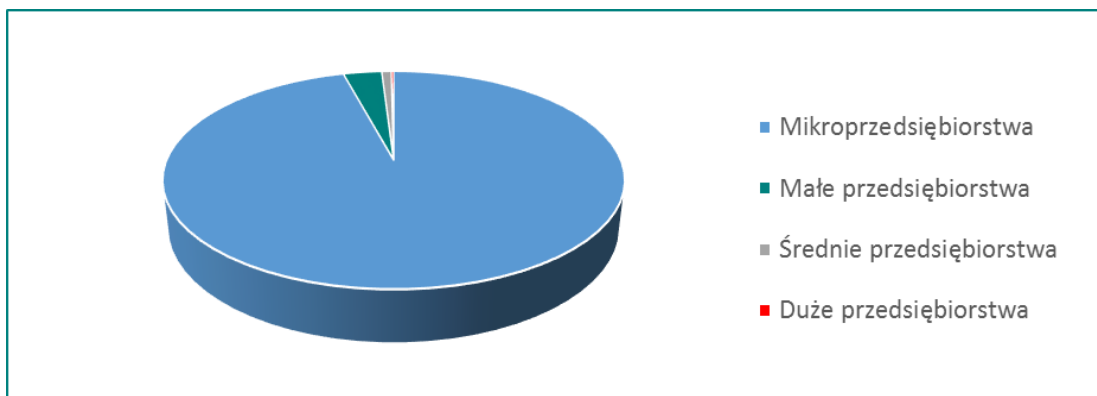
⁷³ <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20041731807>

SEKTOR MSP W POLSCE 2016.

MSP W POLSCE – WIELKOŚĆ I ZNACZENIE SEKTORA

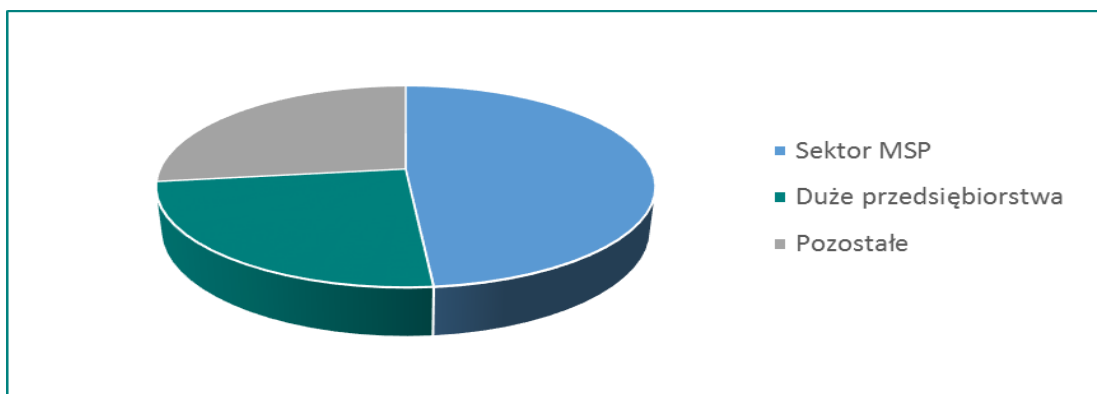
Według danych GUS, w 2014 roku w Polsce działalność gospodarczą prowadziło 1,84 miliona przedsiębiorstw finansowych⁷⁴. Wg danych Urzędu przedsiębiorstwa z sektora MSP stanowią ogromną większość z nich – aż 99,8 proc. 96,8 proc. wszystkich przedsiębiorstw w Polsce to mikroprzedsiębiorstwa, zatem ich przewaga jest wyjątkowo dobitna. 3,2 proc. przedsiębiorstw w Polsce to przedsiębiorstwa małe, 0,8 proc. stanowią średnie przedsiębiorstwa, a duże firmy to 0,2 proc. polskich przedsiębiorstw.

WYKRES 1 - Udział przedsiębiorstw z poszczególnych grup wielkości w liczbie przedsiębiorstw ogółem.

Jak można łatwo wywnioskować z powyższych danych, niemal wszystkie przedsiębiorstwa działające w Polsce to podmioty z sektora MSP. W sposób bezpośredni przekłada się to na udział sektora w generowaniu polskiego PKB. Co druga złotówka polskiego krajowego brutto pochodzi z działalności mikro, małych i średnich przedsiębiorstw⁷⁵. Dla porównania, duże podmioty mają o połowę mniejszy udział w tworzeniu PKB⁷⁶.

WYKRES 2 - Udział firm w tworzeniu polskiego PKB.

⁷⁴ <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/podmioty-gospodarcze-wyniki-finansowe/przedsiębiorstwa-niefinansowe/dzialalnosc-przedsiębiorstw-niefinansowych-w-2014-r-,2,11.html>

⁷⁵ http://badania.parp.gov.pl/images/badania/ROSS_2013_2014.pdf

⁷⁶ *Ibidem*.

W świetle powyższych danych można z pewnością stwierdzić, że sektor MSP ma decydujący wpływ na rozwój gospodarczy naszego państwa, a zatem na wielkość rodzimej gospodarki.

W przedsiębiorstwach z sektora MSP pracuje również istotna większość osób zatrudnionych w przedsiębiorstwach niefinansowych ogółem. Według danych GUS, w 2014 roku w przedsiębiorstwach niefinansowych pracowało ponad 9 milionów ludzi, z czego ponad 69 proc. zatrudnionych było w mikro, małych i średnich przedsiębiorstwach. Oznacza to, że sektor MSP nie tylko w największym stopniu przyczynia się do generowania polskiego PKB, ale również daje najwięcej miejsc pracy.

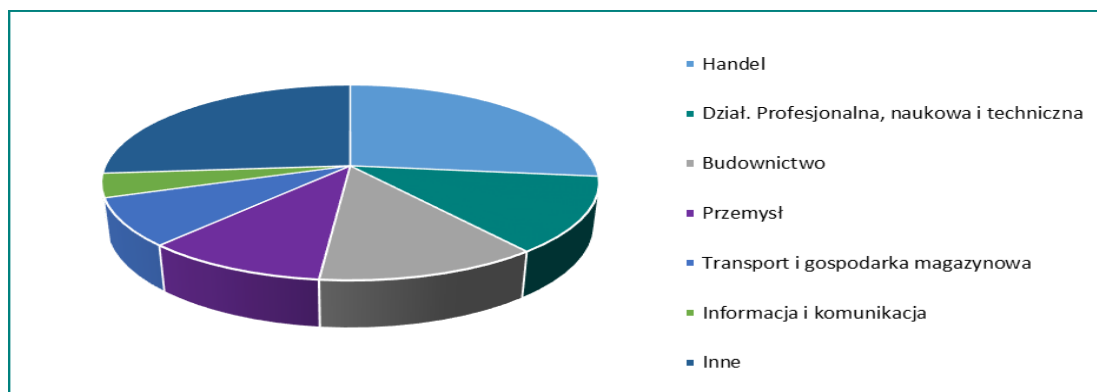
Jedyny słuszny wniosek z zaprezentowanych danych może być następujący: sektor MSP stanowi dominujący segment polskiej gospodarki. Jest najbardziej liczny, ma największy wkład w PKB i zatrudnia najwięcej osób. Tym samym można śmiało stwierdzić, że dalszy rozwój mikro, małych i średnich przedsiębiorstw jest kluczowy dla budowania w Polsce dobrobytu. Bez MSP nasza gospodarka by się załamała.

3. STRUKTURA SEKTORA MSP W POLSCE

Najbardziej podstawowym podziałem obrazującym strukturę sektora MSP w Polsce jest podział na formę prowadzenia działalności gospodarczej. Podział w obrębie sektora jest w tym przypadku niejednolity. Spośród ponad 1,76 miliona mikroprzedsiębiorstw, aż 1,64 miliona to działalności gospodarcze osób fizycznych – osób prawnych będących mikroprzedsiębiorcami jest ponad 119 tysięcy. W przypadku małych przedsiębiorstw liczba działalności gospodarczych prowadzonych przez osoby fizyczne i przez osoby prawne jest niemal równa – po ok. 30 tys. podmiotów. Natomiast wśród średnich przedsiębiorstw dominują osoby prawne – ogółem średnich przedsiębiorstw jest nieco ponad 15 tysięcy, a 13 tysięcy z nich prowadzi działalność właśnie w takiej formie prawnej.

Ciekawe są dane dotyczące branż, w których funkcjonują podmioty z sektora MSP. Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa najczęściej prowadzą działalność handlową (27 proc. ogółu) oraz działalność profesjonalną, naukową i techniczną (12,7 proc.). Jak łatwo można policzyć, w obrębie tych dwóch segmentów rynku funkcjonuje blisko 40 proc. wszystkich podmiotów. 12,5 proc. przedsiębiorstw z sektora MSP prowadzi działalność budowlaną, a 10,3 proc. z nich przemysłową.

WYKRES 3 - Podział MSP wg rodzaju działalności⁷⁷.

Charakterystyczną grupą, możliwą do wyodrębnienia w obrębie sektora MSP, są przedsiębiorstwa rodzinne. Szacunki dot. ich liczby są bardzo zróżnicowane – w zależności od autorów i stosowanej przez nich definicji - udział firm rodzinnych szacuje się od 35 proc. sektora MSP⁷⁸ do aż 90 proc. wszystkich przedsiębiorstw⁷⁹. Cechą szczególną

⁷⁷ Dane za GUS (<http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/podmioty-gospodarcze-wyniki-finansowe/przedsiębiorstwa-niefinansowe/male-i-srednie-przedsiębiorstwa-niefinansowe-w-polsce-w-latach-2009-2013,22,1.html>, <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/podmioty-gospodarcze-wyniki-finansowe/przedsiębiorstwa-niefinansowe/dzialalnosc-przedsiębiorstw-niefinansowych-w-2014-r-,2,11.html>)

⁷⁸ http://zif.wzr.pl/pim/2013_2_2_19.pdf

⁷⁹ <https://www.pwc.pl/pl/publikacje/badanie-firm-rodzinnych/assets/firmy-rodzinne-2015-24-02.pdf>

przedsiębiorstw rodzinnych jest – jak sama nazwa wskazuje – współzależność biznesu i rodziny, która nadaje tym firmom wyjątkowy charakter⁸⁰. Bezpośrednie powiązanie życia i relacji wewnątrz rodziny z prowadzeniem działalności gospodarczej ma swoje doniosłe konsekwencje, ponieważ może przekładać się na wyższy poziom zaufania wewnątrz firmy (na różnych liniach, np. wspólnik-wspólnik, pracodawca-pracownik, pracownik-pracownik). Niektóre zagadnienia mają również szczególny wpływ akurat na przedsiębiorstwa rodzinne – jako przykład można podać choćby sukcesję przedsiębiorstwa, która ze zwykłego przeniesienia własności zorganizowanego zespołu składników materialnych i niematerialnych przeznaczonego do prowadzenia działalności gospodarczej, nabiera waloru wymiany pokoleń, co może generować zarówno nowe szanse rozwoju, jak i konflikty wewnątrz rodziny.

⁸⁰ <http://badania.parp.gov.pl/files/74/75/76/487/493/8248.pdf>

4. KONDYCJA MSP W POLSCE

Jeśli za wiarygodny miernik kondycji sektora przyjąć wzrost przychodów na przestrzeni kilku lat, ocena sytuacji mikro, małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce wciąż byłaby kłopotliwa. Bowiem w okresie 2009 – 2013 przychody uzyskane przez małe i średnie przedsiębiorstwa zwiększyły się z 1,77 bln zł do 2,1 bln zł, czyli o 18,8 proc. Jest to wynik dobry. Należy natomiast zauważyć, że przychody całej zbiorowości przedsiębiorstw ogółem zwiększyły się w podanym okresie o 23,2 proc. Wzrost przychodów sektora MSP był zatem wolniejszy niż wzrost przychodów dużych przedsiębiorstw. W 2013 roku, mikro, małe i średnie podmioty uzyskały 55,6 proc. przychodów przedsiębiorstw ogółem, a więc ponad połowę⁸¹.

Interesujące są dane dot. wskaźnika rentowności brutto, tj. procentowo wyrażonej nadwyżki przychodów nad kosztami. W przypadku małych i średnich przedsiębiorców jest on bardzo zbliżony, ponieważ wynosi – odpowiednio – 5,1 proc. oraz 4,6 proc.⁸². W tym zakresie wyróżniają się mikroprzedsiębiorcy, którzy uzyskali rentowność brutto na poziomie 12,3 proc.⁸³. Jest to ponad dwukrotnie lepszy wynik niż w przypadku dwóch pozostałych kategorii podmiotów z sektora MSP, jednak dosyć łatwo wytłumaczyć tę dysproporcję skalą działania. Mikroprzedsiębiorstwa z natury swojej operować muszą na wyższych marżach, żeby ich działalność miała ekonomiczny sens.

Warto zwrócić uwagę na narodowość kapitału sektora mikro, małych i średnich przedsiębiorstw. W 2013 roku odsetek podmiotów w sektorze MSP z udziałem kapitału zagranicznego wyniósł 1,33 proc. sektora ogółem⁸⁴. W przypadku dużych przedsiębiorstw aż w 38,6 proc. z nich zaangażowany był kapitał zagraniczny.

Interesujące są dane dot. działalności sektora MSP w obrębie handlu zagranicznego. Okazuje się, że zaledwie 3,1 proc. mikroprzedsiębiorstw eksportuje wyroby, a 0,4 proc. usługi⁸⁵. Jest to odsetek znacznie niższy niż w przypadku pozostałych grup przedsiębiorstw – wyroby eksportuje ponad 30 proc. małych firm, 47,5 proc. przedsiębiorstw średnich i 66 proc. dużych, a usługi odpowiednio – ponad 8 proc. małych, 22 proc. średnich i 54 proc. dużych firm⁸⁶. Żeby uzupełnić obraz, należy zaznaczyć, że odsetek eksporterów towarów wśród mikroprzedsiębiorców systematycznie rósł od 2010 roku, natomiast wśród małych i średnich podmiotów, w 2014 roku powrócił, po delikatnych spadkach, do poziomu wyjściowego (tj. z 2010 roku).

⁸¹ <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/podmioty-gospodarcze-wyniki-finansowe/przedsiębiorstwa-niefinansowe/male-i-srednie-przedsiębiorstwa-niefinansowe-w-polsce-w-latach-2009-2013,22,1.html>

⁸² Dane za 2015 rok: <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/podmioty-gospodarcze-wyniki-finansowe/przedsiębiorstwa-niefinansowe/wyniki-finansowe-podmiotow-gospodarczych-i-xii-2015,11,14.html>

⁸³ Dane za 2014 rok: <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/podmioty-gospodarcze-wyniki-finansowe/przedsiębiorstwa-niefinansowe/dzialalnosc-przedsiębiorstw-o-liczbie-pracujacych-do-9-osob-w-2014-r,21,2.html>

⁸⁴ <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/podmioty-gospodarcze-wyniki-finansowe/przedsiębiorstwa-niefinansowe/male-i-srednie-przedsiębiorstwa-niefinansowe-w-polsce-w-latach-2009-2013,22,1.html>,

⁸⁵ http://badania.parp.gov.pl/images/badania/ROSS_2013_2014.pdf

⁸⁶ *Ibidem*.

Kondycję finansową sektora MSP można oceniać w przynajmniej dwóch kontekstach. Pierwszym z nich jest analiza sytuacji mikro, małych i średnich przedsiębiorców w porównaniu do sytuacji dużych podmiotów. Wydaje się jednak, że to bardzo niedoskonały model – charakterystyka działania sektora MSP i dużych firm jest tak różna i tak bardzo zróżnicowana jest ich pozycja konkurencyjna na rynku (między innymi ze względu na działalność, w tym tą legislacyjną państwa, wyraźnie faworyzującą duże podmioty), że nie sposób jest porównywać wprost danych statystycznych ich dotyczących. Drugim kontekstem jest ocena kondycji MSP z uwagą zwróconą na otoczenie prawno-instytucjonalne, w jakim przyszło im funkcjonować. Ze względu na ograniczony zakres działania i zasoby pozostające do ich dyspozycji przedsiębiorcy z sektora MSP wyjątkowo silnie odczuwają wszelkie bariery i przeszkody tworzone, najczęściej nieumyślnie, przez państwo. Postawiona teza staje się oczywista w sytuacji, w której do rozwiązania konkretnego problemu prawnego korporacja może zaangażować cały sztab prawników, a mikroprzedsiębiorca często jedynie sam może wertować Internet w poszukiwaniu informacji (bo nie stać go na kilkanaście godzin pracy specjalisty). W tym sensie sektor MSP radzi sobie doskonale. Wskaźnik rentowności obrotu netto utrzymuje się na stałym poziomie, przychody regularnie rosną, a liczba podmiotów zaangażowanych w zagraniczną wymianę handlową jest coraz większa (co oznacza, że wysoko oceniają one swoje szanse konkurowania na rynkach poza Polską). Diagnoza ta potwierdza się w badaniach – w II kwartale roku 2016 ok. 40 proc. badanych przedsiębiorstw z sektora spodziewało się polepszenia sytuacji ekonomicznej swojej firmy.⁸⁷

⁸⁷ <http://www.egospodarka.pl/132990,Sektor-MSP-ocena-II-kw-2016-i-prognoza-III-kw-2016,2,39,1.html>

5. PODSUMOWANIE - PRZYSZŁOŚĆ POLSKIEGO SEKTORA MSP

Jak wskazano w poprzednim rozdziale polski sektor MSP – wzięwszy pod uwagę istniejące otoczenie prawne – radzi sobie dobrze siłą własnej inwencji i determinacji. Nie sposób jednak ukryć, że jego przyszłość zależy w ogromnej mierze od instytucji państwa i projektowanego przez nie prawa.

W chwili obecnej można wyróżnić przynajmniej trzy podstawowe problemy w tym zakresie:

- zbyt skomplikowane przepisy i zbyt ich dużo,
- zbyt dokuczliwe w stosunku do wielkości prowadzonej działalności obowiązki formalne i administracyjne,
- zbyt wysokie pozapłacowe obciążenie wynagrodzeń spowodowane przede wszystkim wysokością składek na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne.

Podobne problemy można byłoby mnożyć przechodząc od nieprzyjazności aparatu urzędniczego, przez niejasne prawo podatkowe, aż do wciąż zbyt sztywnych przepisów prawa pracy, stanowiących dla sektora MSP istotne obciążenie. W sytuacji, w której przedsiębiorca powinien poświęcać ponad trzy godziny dziennie na lekturę nowych przepisów ocena polityki legislacyjnej powinna być jednoznaczna. A to właśnie mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa najdotkliwiej odczuwają jej skutki. Wszystkie te kłopoty i bariery były już oczywiście wielokrotnie diagnozowane i wyliczane w szeregu raportów i opracowań, zarówno rodzimych ośrodków, jak i niezależnych podmiotów międzynarodowych.

Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa stanowią główny silnik rozwoju gospodarczego Polski, a w konsekwencji w głównym stopniu przyczyniają się do zwiększania poziomu zamożności obywateli. Są zatem, z gospodarczego punktu widzenia, najistotniejszymi podmiotami funkcjonującymi w naszym państwie. Należy wobec tego mieć nadzieję, że ustawodawca zechce fakt ten zaakceptować i wyciągnąć z niego odpowiednie wnioski. Otoczenie prawne i administracyjne w Polsce musi stać się bardziej przyjazne sektorowi MSP – tylko w ten sposób możliwe będzie wyjście z pułapki średniego wzrostu i dokonanie rzeczywistego skoku cywilizacyjnego.

ZWIĄZEK PRZEDSIĘBIORCÓW I PRACODAWCÓW
UL. NOWY ŚWIAT 33, 00-029 WARSZAWA

TEL./FAX 22 826 08 31

MAIL: BIURO@ZZP.NET.PL, WWW.ZPP.NET